

STATISTIK.

Anmärkningar, rörande gränsbestämningen imellan Lappmarkerne och den intill desamma stötande landsbygd; med särskilt afseende på de statsekonomiska fördelar, som af en förändring deri vore att förvänta.

(Insändt.)

Sedan Kongl. Maj:t, genom indragande af f.d. Kongl. Kansli-styrelsen, behagat i Nåder taga Lappmarkens ecclesiastiska angelägenheter under Sitt eget höga hägn, samt, i anledning deraf, snart torde komma, att fatta Sitt Nådiga beslut, i afseende på de förändringar med skole- och kyrkoveäsendet i Lappmarken, hvilka med anledning af den anstälde visitationen finnas af behovet påkallade; så bör det icke anses förmätet eller öfverflödigt, att, genom insändande af pålitlige upplysningar, fästa så väl Regeringens, som allmänhetens uppmärksamhet på *Lappmarkens politiska samt ekonomiska utveckling*, hvilken står i närmare sammanhang med det ecclesiastiska, än man vid första påseendet kan föreställa sig. Att Regeringen icke alltid så noga känner Lappmarkens lokala omständigheter, är väl icke underligt, då Läne-styrelserne i Norr- och Westerbottens Län ofta äro i okunnighet om rätta förhållandet. Lappmarkens så väl politiska som ecklesiastiska angelägenheter, hafva visserligen i senare tider blifvit upplyste genom åtskilliga förtjenstfulla beskrifningar; men det är icke underligt, om främlingar med förutfattade idéer och fördomar stundom misstaga sig, då sådant händer den infödde samt i orten boende. Man behöfver verkligen vara född Lapp, och bo i Lapp-kåta, för att känna alla omständigheter, som höra till det Lappska lefnadssättet. Insändaren, som är *född, uppväxt och för det närvarande boende i Lappmarken*, har under de vidsträcktaste resor uti alla Lappmarks-församlingar, ägnat sin uppmärksamhet icke allenast åt det vetenskapliga, utan äfven åt ekonomiska och politiska förhållanden, hvarunder allt sådant blifvit antecknadt, som ansetts minnesvärdt. Han tror sig der före äga så mycken lokal-kännedom, som fordras för en generel öfversigt af det hela. Isynnerhet har *Lappmarks-gränsen och der*

med gemenskap ägande, ämnen fäst at Insändarens uppmärksamhet. Han önskar derföre, att följande anteckningar och anmärkningar deröfver måtte komma till allmänhetens kunskap.

1.) *Allmänna reflexioner öfver Lappmarks-gränsen.*

Vid första påseendet tyckes det vara likgiltigt, hvar Lappmarks gränsen är dragen. Men vid närmare eftersinnande finner man det vara af mycken vigt, i synnerhet för dem, som bo närmast omkring gränsen. Man vet, att alla, som äro bosatte inom Lappmarks-gränsen, äro i åtnjutande af Lappmarks-privilegier, men de, som bo utom densamma, äro lagde under landskatt. En nybyggare i Lappmarken betalar vanligen 40 sk. Banko i grund-ränta, samt på sin höjd 3 R:dr Banko i Sockne-onera, samt dessutom tionde till presten, men hvilken endast i de södra Lappmarkerne är fullständig. Dertill kommer Fogde-näst, Domare-näst, d.v.s.

Tingsgästning, hvilken är olika i särskilda Lappmarks-församlingar. Den egentligen såkallade Lapps-katten betala endast vissa Nybyggare, för såkallade Lapps-katteland, eller Rehnbetesland, hvilka de på ett orättmätigt sätt tillägnat sig. Alla dessa utgifter stiga sällan öfver 10 R:dr R:gs. Men en bonde på landet, som är bosatt inom lands-rå*) < *fotnot inom hakparentes här: > [Med "land", "landet" menas i Norrland: Norrbotten, Vesterbotten; samt öfre delen af Ångermanland. Man säger i Lappmarken: "*fara ner på landet*", och på landet säger man "*fara upp till Lappmarken*". Anledningen till distinctionen tyckes vara tagen från de olika jordbildningar i dessa regioner. Lappmarken är en riktig mark, med morås, kärr m. m. Landet är mera torrt och slätt.] måste, utom mantals-pengar och bevillning erlægga såkallade kronotionde i smör och spanmål, samt dessutom deltaga i soldats-underhåll och öfriga skatte-rubriker, hvilka tillsammans belöpa sig till 40 à 50 R:dr. Insändaren vill väl förmoda, att de bönder, som bo närmast Lappmarks gränsen, icke äro högt taxerade, helst större delen af dessa hemman ännu icke undergått landtmätare-åtgärd; men skillnaden i utgifter är ändå ganska betydlig, oaktadt de öfversta hemmanen inom lands-rå ofta äro vida sämre än vissa nybygges-lägenheter inom sjelfva Lappmarken. Denna skillnad i beskattning är så

mycket mera orättvis, som den nuvarande Lappmarks-gränsen på de flesta ställen tillkommit af likgiltiga, egennyttiga och löjliga anledningar, utan afseende på klimatets och jordbildningens beskaffenhet. Vi skola här i korthet framställa historien om Lappmarks-gränsens successiva förändring, enligt de få underrättelser, Insändaren ägt tillfälle inhämta. Det sker förnämligast i afsigt att väcka vederbörandes uppmärksamhet på förhållandet, hvilket kan gifva anledning till närmare undersökning af dem, som äga tillgång till officiella och autentiska handlingar.

2) *Historisk undersökning om Lappmarksgränsens tillkomst och successiva förändringar.*

Det är svårt, att bestämma tiden, när gränsen mellan Lappmarken och den Norrländska landsbygden först blef bestämd. I de äldsta tider synes Lappmarken hafva sträckt sig ända till Bottniska Viken, åtminstone ifrån Nordmaling till Österbotten, hvilket äfven de förnämsta platsernas namn tillkännagifver. Umeå, hvilket några äldre författare velat härleda från Jetten Yme, uttalas i Lappskan: *Ubme*, *Ubmejo*, och är endast ett lindrigare uttal af *Vuobme*, gen. *Vuomen*, n. <ett oläsligt tecken>. Skog; eg. Skogskärr, synonymt med Lappfinska ordet *Vuoma*; Skellefteå uttalas af Lapparne *Skiellet*, n. adj. sned, synonymt med Finska ordet *Kelles* (NB. Finnen tål icke 2 konsonanter framför en vokal, derföre går s bort) och deraf deriverade verba *Kellästän*, och *Kellistän*, vändas på sned. Skellefteå Elf går verkligen på sned från Storafvan. *Sildut*, en annan benämning på Skellefteå Elf, är förmodligen närmast slägt med Finska: *Silda*, bro. Piteå eller Pitheå tyckes vara svårare att förklara. Väl finns ett fjäll högst upp i Lappmarken, söder om Virihjaur icke långt från Piteå Elfs ursprung, vid namn *Piithe*, hvilket i Finskan har sitt motsvarande *Piityä*, vara hård som flinta; (hvadan Finska namnet *Piitin*, *Piitimä*, Piteå stad) men i Lappskan uttalas det *Pitano*, *Pitama ädno*, Piteå Elf, hvilket mera liknar Finska *Piitä*, tvärbjelke: Renvalls Lexik. 2 pag.66: Westerbottningen säger *Piit*, och *Pöijt* eller *Pöit*, hvilket i sammanhang med *Pytha*, såsom namnet stafvas i äldre skrifter, leder tanken på Finska ordet *pyytää* och *pyytö*, fånga, fångst. Det sistnämnda bond-uttalet *Pöit*, tyckes hafva likhet med

Lappska ordet *puoite*, fet. Ibland så många likljudande ord, är det naturligtvis svårt att bestämma rätta anledningen till namnet. Men att i Svenskan icke finnes något ord, hvarifrån namnet Pite, kan med någon sannolikhet härledas det ser hvar och en, så fram man icke vill antaga att Pite Pit-holmen tillkommit på samma sätt som Bränn-*puots*-holmen. (Laest. Journal 1 pag. 368.) Luleå kommer tydligen af Lappska ordet *Lulejub*, adj. Compar. Östre, af posit. *lulle*; hvadan *Stuonra* <=Stuorra> Luleju Ädno, St. Luleå Ulf <=Elf>, som ligger öster om *Kaama jock* (skrifves vanligen med <med> ett a, men som det är ett långt a, har man här följt Finska Orthografers sätt, att uttrycka accenten med enkla och dubbla vokaler), hvilken ner omkring Jockmock fått namn af *Utsa Luleju*, mindre eller lilla Luleå Elf. Sunderbyn, den största och äldsta by i Luleå (utom gamla staden) är ett till hälften Finskt och Lappskt namn. Den kallas *Sundekile*, fogdebyn, af Lappska *Sunde*, fogde, samt Lappfinska ordet *Kile*, på riktig finska *kylä*, By, förmodligen af den anledning, att någon bland de första Lappfogdar bott der. Kalix kommer icke af latinska ordet Calix, kalk, som några äldre författare menat, utan af Lappfinska ordet *kalas*, (endast brukligt i sammansättningar) fiskrik; deraf *Kalas Ädno*, Kalix elf, *Kalas vuoma*, (&c. Torneå, uttalas i Lappskan: *Tuordnus*, *Tuordnusa Ädno*, Torneå elf. Namnet är numera svårt att derivera, men kommer troligen af Finska *Tuoret*, våt och deraf deriverade verba; *tuorun*, *tuortua*, blifva våt. Ordet kan vara kontraheradt af *Tuor-Äno*, *quasi tuoret äno*, och så i Lappskan, *Tuor-Ädno*, *tuordno*, våt eller vattenrik elf. Man bör för öfrigt anmärka, att Lappskan och Finskan voro i äldre tider mycket likare hvarandra, än de nu äro. Således hör man i de äldsta *Stallo-suptsasah*, (Jättesagor) flera Finska ord, hvilkas bemärkelse Lapparne i den södra Lappmarken nu mera icke känna. Så har man t. ex. i Luleå Lappmark Finska orts-namn, t. ex. *Pewrawre* (kontraheradt af *Pewrajaure*, vildrehnssjön, men Finska ordet *Pewra* vildrehn, är redan i Luleå Lappmark nästan okänt, ehuru det förekommer i deras *Stallo-suptsasah*. Prof. Wahlenberg i dess beskrifning öfver Kemi Lappmark har låtit förklara för sig (pag. 55), att Kemi elf skulle härledas af Lappska ordet *Kemma*,

hvilket skulle vara diminutivum af *Kebne*, gryta, (rättare kittel.) Men *Kemma* betyder åtminstone i södra Lappm. någonting helt annat än kittel eller gryta; (t. ex. *paikka kemman*, kan öfversättas med Westerbottniska: *gårqvadd*), troligare är, att *kemi* (får icke läsas kjemi eller tjemi), i fall det skall deriveras från Lappskan, kan närmast härledas från *kime*, *kimen*, hvin eller stimm, (t. ex. fogelstimm, käderlek, käder-hvin.) Annars har man äfven ett verkligt finskt ord: *kemi in*, hvilket af Renvall (Lexikon pag. 179) öfversättes med: *terra ruens in amnem delapsa, ripa praerupta etc.* För öfrigt är det, som ofvanföre nämdes, svårt att afgöra, hvilket bland flere likljudande ord kan hafva gifvit anledningen till namnet; så mycket är klart, att hufvudplatserne vid Bottniska viken norr om Quarken, låta mera Lappska än Svenska, och man kan så väl deraf, som af andra, anledningar sluta, att Lappar varit Westerbottens första inbyggare. <(Forts. e.a.g.)
(Forts. fr. N:o 137.)>

Det synes icke osannolikt, att de folkstammar, som först utträngt Lapparne från Bottniska viken, varit af Finsk härkomst. Enligt Lappska traditioner var *Pädnak njunne* (Hundnäsan) deras äldsta fiende. *Pädnak njunne* hade en fot, ett öga i pannan, och var en människofrätare <=människoätare>. Han var oformligt stor, hade näsa som en hund, hvarmed han vädrade folk på långt håll. Men berättelserna om *Pädnak-njunne* tyckes antyda ett främmande land. Åtminstone kunna inga minnesmärken namngifvas efter honom. I senare tider är *Pädnak-njunne* förvexlad med Hundturken.

Dernäst omtalas *Staalö*, eller *Staalö*, hvilket vanligen anses liktydigt med *Jette*, lappon. *Jettanis* eller *Jetanis*, finnon. *Jatuni*; men *Stallo* hade ingen *Jettegestalt*. Han var mera lik en vanlig människa. Han var stark men dum, och bodde ibland Lapparne, lefde mest af jagt och fiske; stundom bortförde han hela Renhjorden för Lapparne, röfvade deras döttrar, o. s.v. Men det hände äfven, att *Stallos* döttrar gifte sig med Lappar. Uti berättelserna om *Stallo* förekomma: *Ruowde skirto*, Jemskortan <=Jernskjortan>; *Alakalba*, nedersvärdet *) <fotnot inom hakparentes

här> [**Alakalba* betyder äfven nederhjelm, af *Kalba*, hjelm och skärm.], eller svärdet nedifrån, af Finska *Ala ned*, neder (endast brukligt i sammansättning t. ex *Alakainio*, *Nederkalix*, *Ala-Tornio*, neder Torne, *Ala-mailma* den nedre verlden o.s.v.) samt *Kalba* eller *Kalpa* krokigt svärd. Stallo kämpade ofta på envig med starka Lappar, men kom dervid ofta till korta. Den ädla seden hade Stallo, att aldrig tiga <=stiga> opp sedan han en gång var slagen; han låg stilla medan Lappkämpen hämtade sin yxa eller sin knif, o.s.v. Allt detta antyder på Berserkerna eller gamla Götherne. Man vet nu mera af Byfogden Bloms resebeskrifning, att flera minnesmärken finnas efter fordna vikingar, uti Nordlanden. Den omständigheten förekommer äfven, att Dadtja, (d.v.s. efter nuvarande språkbruk: en Svensk eller Norrman) gaf sig till Stallo, eller blef Stallo, d.v.s. slog sig på rövveri. Efter Stallo namngifvas flera minnesmärken. Så till exempel blef en Stallo lustigt nog kaponerad på sjön Parkijaur i Luleå Lappmark; en Lappkärring i Jukkasjärvi <=Jukkasjärvi> räknar sig härstamma från Stallo i 24:de led. I Karesuando eller Enontekis skall hos Lappsläkten Harju ännu finnas *Stallo Silba*, eller silfverpjäser, som gått i arf från Stallo.

Ibland Lapparnes värsta fiender, omtalas sedan *Tjudeh* pl. af Sing. *Tjudle*, hvilket Sjögren (Beskrifning öfver Kemi Lappm. pag. 5-6) menar vara orätt öfversatt af Lindahl med "Hostis", men Ins. menar med P. Laest. (Journ, 2 pag. 469), att *Tjudeh*, som i början betecknade ett visst fiendtligt folkslag, småningom antog bemärkelsen af fiende i allmänhet, på samma sätt som *hostis* i Latinet, enligt Ciceros egen förklaring, ursprungligen betydde *peregrinus*. Då Lapparne förföljdes af *Tjudeh*, bodde de i jordkolor (Ädnam *Kâteh*) hvaraf ännu finnas minnesmärken på flera ställen i alla Lappmarker. Dessa jordkolor likna nu igenfallna gropar, ungefärligen 2 famnar långa, samt en famn breda. De finnas hafva varit anbragta i sandbankar vid stranden af någon sjö, och hade det företräde framför tält, att de icke så lätt genomborrades af fiendens spjut; de voro dessutom försedde med 2:ne öppningar, den ena baktill, och den andra framtill; genom den bakre öppningen, som icke var synlig, kunde Lappen i

nödfall slippa undan, för att gifva bud åt sina landsmän o. s. v. Det är icke osannolikt att Tjudeh, af hvilka ännu enligt Sjögr. pag. 7, 8. både namnet och stammen finnas qvar uti Ryska guvernementerne Olonetsch och Novgorod, fordom varit en mäktig stam i Finland, hvilken genom Karelerners samt andra Finska stammars påträngande blifvit tillbakadrifven.

Efter Tjuderne förekommer *Karjel*, pl. *Karjelah*, stundom *Karjel Tjudeh*, fen. *Karialaiset*, (boskapsfolket eller folk med boskap, *karja*), svarande mot nuvarande Karelare, men hvilka sedermera af Lapparne sjelfva blifvit förvexlade med Ryssar. Karelarne förföljde Lapparne högt opp i fjelltrakterne, och man har efter dem flera minnesmärken i alla Lappmarker, t. ex. malmgrytor (*Karjel-Skaloh*) i Piteå Lappmark. (Laest. Journal 2 pag. 483. Förf. menar att *Karjel-Skaloh* varit af messing; men messing ergar som man vet, hvilket *Karjel-Skaloh* icke göra. (Id. 1. c.); människoben, ännu på 1800:talet sedde i *Karjel Kårså*, (Resdalen) i Luleå Lappmark, m. fl. Af dessa traditioner inhämtas, att Tjuderne samt Karelarne förföljt Lapparne i större ströfpartier ända till flera hundra i skocken; men aldrig är det bevisligt att Karelarne underkufvat Lapparne, eller att de för någon längre tid innehaft Westerbotten; tvertom förmåla sagorne, att Karelarne alltid blifvit nedergjorda, så snart Lapparne samlat sig till sjelfförsvar; Karelarnes egentliga hemvist utsättes alltid långt i öster. Det anspråk, som Ryssarne, i anledning af Lapplands och Westerbottens fordna beroende af Karelarne, skola, enligt Sjögren 1. c. pag. not. 3, 8, hafva gjort på hela Westerbotten ända till Skellefteå elf, förfaller af sig sjelft; helst Karelarnes ströftåg till Westerbotten och Lappmarken endast åsyftade plundring. Säkert är, att hvarken Westerbotten eller Lappmarken någonsin varit beroende af Karelare, om också desse sistnämde, före Svenska invasionen i Finland varit beroende af Ryssar. Att dylika anspråk rättfärdigas och försvaras af Finska Historieskrifvare, såsom Porthan och Sjögren, m. fl., är ett politiskt smicker.

Först sedan Tjudernes och efter dem Karelarnes ströfverier, redan till det mesta upphört, börja namnen *Kainolatchs*, *Dadtja*, *Ladde* och *suobmelatrch* <=suobmelatch> samt *Taaro* eller *Tarolatchs* omtalas. De Karelare som Upsala Ärkebiskopen Hemming omkring 1350 fann boende vid Uloa (Uleåborg), Kim, (Kemi och Sim (Sjögren 1. c. pag. 4) synas hafva varit några lemningar af denna stam i Österbotten. Att han äfven döpte några Lappar nära Torneå (Sjögr. 1. c.) synes bevisa, att Lapparne ännu den tiden icke voro långt från hafvet. *Kainolatchs*, fen. *Kainolainen*, säges i Luleå Lappmark egentligen om Kalix-bor, aldrig om Norrmän, men förblandas stundom med andra Svenskan <=svenskar>. Det är svårt att afgöra om *Kainolatchs* kommer af Lappska ordet *Kaino*, rep, i hvilket fall *Kainolatchs* skulle utmärka en, som handterar rep (förmodl. deraf, att *Kainolatjah* egentligen voro fiskare); af Finska ordet *Kaino*, blygsam, späd, kan namnet icke gerna komma, emedan Finnen säger, *kainuu*, *kainuumaa*, hvarmed i Finland förstås Österbotten (Renvall Lex. pag, 149). Men i sjelfva Österbotten kallas Kalix för *Kainuu*, eller *Kainio alakainio*, Nederkalix: *ylikainio*, Öfverkalix. Då man vet, att Österbottningar tidigt nog nedsatte sig i Finmarken, och att de dervarande Finnar ännu i dag kallas Quaener af Norrmännen, så synes det icke osannolikt, att dessa *Kainulaiset* voro forntidens beryktade Quaener. Uti Lappska traditioner omtalas icke *Kainolatchs* såsom fiendtligt sinnad mot Lapparne; dock är det mer än sannolikt, att *Kainolatchs* småningom, ehuru på ett mera fredligt sätt, utträngt dem från Bottniska viken. Man behöfver väl icke utsträcka Quaenland ända till Uplands gränser, men att flera spår finnas efter dem (*Kainulaiset* eller *Kainolatchs*) uti Westerbotten, äfvensom att (Öfver-Kalix är en halffinsk församling, det är temligen säkert: Öfverkalixboernes till hälften med Finska uppblandade språk bevisar deras härstammande från *Kainulaiset*, hvarföre de egentligast och med rätta heta *Kainulatjah*. Rummet tillåter icke att lemna många prof på Öfverkalix-målet. *Vaipu*, segel, af Finska ordet *Vaipaa*; täcke; *rana*, en så kallad yllefilt af finska *Raana*, eller kanske rättare *Raanu*, Lappl. *Radnu*, eller Westerbottn. *Kran*; *Håpen*, båt, farkost, af Finska ordet *Haapio*,

Renvall 1. pag. 44. Annars hör man *håpen* äfven i Lycksele, *Kunuleus*, qvinno-lös, ogift enkling, är tydligen af Svenskan: *kunu*, qvinna, hvaraf Lappska *kuidna* är lånad. *Flöt*, grädda, af gamla Göthiskan, är ännu brukligt i Norrige, *) < *fotnot inom hakparentes här: > [och äfven i vissa Svenska provinser, särdeles de södra. Danskan har *flöde*.] För öfrigt är det nästan omöjligt för en främmande, att förstå Öfver-Kalixmålet, eller den brutna Svenska, som der talas: t. ex. *no vait du hvoni kiru four, då bähnda sprang båta tonno, å four å raik opi streka*. Nog vet du, hvart käran (tjäran) for, när banden sprungo af (kär)- tunnorna, och (räkte) vräkte i forsarne.

—Gränsen mellan Finnar och Svenskar är endast vid hafsbandet skarp: men längre opp i landet utbreda sig Finnar genom Öfver-Kalix, öfra delen af Råneå (se Hermelins Karta öfver Westerbotten, t. ex. Arasjerf, Marsjerf m. fl) till Luleå (t.ex. Niemissel, Finn, d.v.s. Storsand, som först var bebodt af en Finne. Monne icke Kalamark i Piteå vara af Finnskt ursprung?). I Lappmarken utbreda Finnarne sig ända till Nausta, 5 mil söder eller sydost från Jockmock. *Purkijaur*, ett bland de äldsta nybyggen i Luleå Lappmark, bekant redan i Schefferi tid för sitt perl-fiske, var först och är ännu till en del bebodt af Finnar. Detta jemte den omständigheten, att ett bland de äldsta nybyggen i Lycksele Knaften, allra först upptogs af Finnar. (Laest. Journal 1. pag. 1 tyckes gifva tillkänna, att Westerbottens äldsta befolkning näst Lapparne, varit af Finsk, härkomst. Dessa, Finnar eller Quaener blefvo vid Svenskarnes påträngande söderifrån, nödsakade, att draga sig undan opp åt landet, samt till Österbotten. Den nuvarande Svenska befolkningen i Vesterbotten har af dessa ärft Skobonaden Finnpjexor, hvilkas bruk man saknar redan i norra Ångermanland, samt det heders-namnet Lappfinnar, hvarmed de ännu helsas af Stockholmarne, hvilken titel icke är utan historisk betydelse. Äfven den omständigheten bör tilläggas, att nybyggare i Lappmarken kallas af Lapparne Finnar (Finnah), hvilket äfven antyder deras Finska ursprung. Häraf blir det sannolikt, att Quaenerne först började tränga bort Lapparne från Bottniska viken. Men som de, enligt hvad Lappska namnet

Kainolatchs tyckes antyda, förnämligast uppehöll sig med fiske, så höllo de sig mest vid hafsbandet, medan Lappen innehade det Vesterbottniska Hedlandet. Namnet Quaenangern i Finnmarken, var tidigt bekant i Norrska historien, och ger tillkänna, att Kuaenerne långt före Kristendomens införande nedsatt sig der. Det är icke tänkbart, att Svenskarne, som i äldre tider ansågo Helsingland för Sveriges yttersta Siberien, skulle nedsatt sig i Westerbotten, förr än Finnarne, som voro landets närmaste grannar. Det är först i senare tider, sedan Sverige underkufvat Finnland, som riktiga Svenskar började nedsätta sig i Westerbotten. Dessa kallas af Finnarne *Ruotalaiset*, och Sverige; *Ruoti* (Drott?). Längre in i Finnland säges *Ruotsi*, *Ruotsalainen* (Renvalls lexikon 2, 138.) Men i Österbotten och på Torneå Elfs område heter Sverige: *Ruoti*; en Svensk: *Ruotalainen*; hvaraf Lapparne i norra Lappmarken tagit: *Ruota*, *Ruotalatchs*, Svensk, och *Ruotakiel*, Svenska. Norge kallas af Finnarne i Österbotten *Ruida*, och *Rudja*, *Ruidan Riki*, Norges Rike; men namnet synes icke vara bekant längre i Finnland, emedan det icke finnes anmärkt i Renvalls lexikon. Uti inskränktere bemärkelse kallas Norrige af Finnarne *Meri*, på Lappska *Määrra*, hafvet; men denna bemärkelse af *Meri*, lärer icke vara bruklig långt in i Finnland, emedan den är icke upptagen af Renvall. Det nordliga Norrige kallas annars af Lapparne *Vuodna*, vik, hafsvik, och efterhärmas af Finnarne på Torneå Elf: *Vuono*; *Vuonon Perä*, Fjordbotten. Men Lapparna i medlersta och södra Lappmarken kalla äfven Westerbotten *Määrra*, hafvet; hvadan *Märan*, betyder både: i Norrige och på Landet. Norrbotten kallas af Finnarne *Pohjan Maa*, Botten-landet, och Finnland i allmänhet *Suomi*, hvaraf Lapparne fått *Suoma*, *Suoma Ädnam*, Finnland, samt *Suobmelatchs*, Finne. Men *Suobmelatchs* omtalas icke i deras äldre traditioner, och har icke någon elak bemärkelse. <(Forts. e.a.g.) (Forts, från N:o 144).>

Men redan i Carl den IX:s tid började fråga väckas om gränser mellan särskilda delar af Lappmarken, hvilket kan ses af Jöns Carlssons ransakning och uppletande af Råen emellan Sodankylä och Kittelä Byar, af den 20 Jan. 1602 (Sjögr. 1. c. pag. 260 not 10). Vid samma tid hade

Finska bönder från Kemi börjat tillägna sig fiskvattnet i Kemi träsk, hvilket af ålder tillhört Lapparne, men dessa hade, genom en till Stockholm affärdad deputation, utverkat sig Carl IX:s protektorial af den 14 Juni 1602. Man ser deraf, att bönderne nedifrån redan den tiden ville göra inkräkningar på Lapparnes område. En gräns emellan Lappmarken och landet var således behöflig; men det obestämda förhållandet varade dock allt framgent. Redan 1638 hade, (enligt Sjögrens förträffliga undersökning), Kemi bönder nedsatt sig som nybyggare vid Kemi träsk, och ehuru Lapparne vid flera tillfällen protesterade deremot, blefvo icke allenast nybyggarna vid Kemi träsk bibehållne vid sina inkräkningar, utan äfven vid pass 25 år derefter, en annan Finsk nybyggare, som nedsatt sig i Sodankylä, jemte några andra, stadfästad i sina nybyggesrättigheter. Härigenom blef Kemi träsk, som enligt ofvannämde protektorial egentligen bordt tillhöra Lapparne, småningom inkräktadt af bönder. Under Drottning Christinas tid, eller på 1640-50-talet, blefvo särskilta Prester förordnade till Lappmarken, hvarigenom dåvarande Lappmarksförsamlingar blefvo afsöndrade från moderförsamlingarne på landet.

Härigenom blef det naturligtvis fråga om Sockenrå mellan Lands- och Lappmarks-församlingar. Men som ännu inga nybyggare funnos, åtminstone i mellersta Lappmarken, så kunde det icke bli fråga om Lappmarks-privilegier. Lapparne betalte sin vanliga Lapps-katt; men den idén att uppodla och befolka Lappmarken hade ännu icke blifvit bragt å bane. Deremot bedrefvos bergverken i Lappmarken med synnerlig ifver. Silfvergrufvan i Nasafjell var upptäckt 1635, och smälthytta uppbyggd 1637, Junesuandos jerngrufvor uppfunnos 1644, Swappawaara 1654 (försök till Mineral-Historia öfver Lappmarken och Weterbotten af Hermelin). Dessa Bruksanläggningar, som i början voro lönande, underhöllos mest genom Tyskar, men genom grufvanläggningarne måste kommunikationen mellan Lappmarken och Landet underhållas.

"Allt intill 1658, då Nasafjells Silfververk under ofreden blef förstördt och uppbrändt af Danskarne, var landsväg genom Piteå Lappmark så väl till Piteå stad, som till Skellefteå ifrån

L. L. Laestadius artikel i Sveriges Statstidning 1836

silfververket, hvilka vägar, sedan orten endast beboddes af Lappar, ej blifvit underhållne, utan igenväxte med skog." (Major Staël v. Hollsteins anmärkning om Piteå Lappm. pag. 19).

Så väl bruksfolket, som då varande Presterskap i Lappmarken började underhålla boskap, och små försök gjordes med åkerbruket. Man fann att så väl åkerbruket som boskapsskötseln icke voro alldeles omöjliga i Lappmarken. Ifrån denna tid började tanken på Lappmarkens uppodling och befolkning väcka så väl allmänhetens som Regeringens uppmärksamhet. År 1673 den 27 Sept. utkom ett Kongl. plakat om Lappmarkernes bebyggande, i anledning hvaraf åtskilliga nybyggare började sätta sig ned, så väl i den södra (Åsele, Lycksele), som i den norra (Jockmock) samt nordligaste (Torneå, Kemi) Lappmarker. Detta plakat kan anses såsom grunden för Lappmarkernes privilegier, hvilka sedermera genom åtskilliga Kongl. författningar blifvit närmare bestämde och bekräftade.

En nödvändig följd af detta plakat blef nu skillnaden mellan *Lapps-katt* och *Landstunga*, äfvensom ett närmare bestämmande af *Lappmarks-rå*, ehuru man måste beklaga, att dess officiella eller icke officiella uppgående så väl i äldre som nyare tider merendels skett på kammaren efter lösa uppgifter. Den har stundom, mot särskilt betalning till Landtmätaren, blifvit uppflyttad efter egennyttiga nybyggares utstakande, hvilket kan inhämtas af exemplet med Gråträsk (Laest. Journal. 265). Lappmarksgränsen har på de flesta ställen icke blifvit uppgjord på marken, utan på papperet, efter egennyttiga grannars uppgift. (Sjögr. pag. 290 och följande.) Utan tillgång till officiella handlingar, derest sådana finnas, är det nästan omöjligt att bestämma tiden när, samt sättet huru Lappmarksgränsen blifvit tid efter annan uppflyttad; vi kunna endast med anledning af de underrättelser, som kommit allmänheten tillhanda, antaga 3:ne epoker för Lappmarksgränsens omflyttning, af hvilka den första kan utsättas till medium af 1600-talet eller något senare, då Lappmarks-forsamlingarne

förseddes med egna Pastorer, hvarigenom de uti ecklesiastikt afseende skiljdes från moderförsamlingarne på landet.

Denna första gräns-reglering kan likväl, lika litet som någon af de senare, kallas ordentlig eller bestämd, emedan Presterne i Lappmarken räknade endast Lappar under sina församlingar; men Lapparne äro, som man vet, ett kringvandrande folk, hvars årliga flyttbana räcker ifrån Ishafvet till Bottniska Viken. Och ehuru väl fjällapparne den tiden icke flyttade så långt ner i Landet, som de i sednare tider måst göra, så kommo likväl Skogs-Lapparne, hvilka den tiden voro talrikare, åtminstone vintertiden helt nära sistbemälte haf, hvilket äfven kan slutas af kyrkans uppbyggande i Gråträsk, vid pass 10 mil från Piteå stad. Gränsen var således den tiden mera inbillad än verklig. Men idéen om en skillnad mellan Lappmark och Land var då åtminstone gifven. Denna imaginära gränslinea gick litet ofvanför de bondbyar, som då funnos i Westerbotten.

Den andra epoken för en bestämdare gräns-reglering mellan Lappmarken och Landet, bör hafva infallit omkring och efter år 1673. Man har åtminstone skäl att förmoda, det Läne-styrelsen samt öfrige Lokal-
autoriteter, bordt draga försorg om gränsens närmare bestämmande, helst åtskillige med "Lappmarks Råå" (Sjögr. pag.281) gemenskap ägande mål nu kommo till vederbörandes handläggning; men man har mer än ett exempel på vederbörandes bristande lokalkännedom och deraf beroende politiska misstag.

Af de officiella handlingar, hvilka den förtjenstfulle Sjögren meddelat allmänheten, finner man, huru obestämd Lappmarksgränsen var; den berodde mest af gränseboernes uppgifter. (Sjögr. pag. 292.) Likväl kan man, med anledning af de allmänna uppgifter, som då för tiden följdes, ungefärligen bestämma de ställen, genom hvilka gränsen den tiden ansågs gå fram.

Ännu i Högströms tid räknades Kusamu Pastorat under Kemi Lappmark: således måste Lappmarks gränsen hafva gått ett stycke nedanför Kusamu kyrka. Om Kemi träsk anmärker Högstr. pag. 231, att halfva

församlingen, bestående af Lappar, hörde till Kusamu, och andra hälften, bestående af bönder, till Kemi. Om insändaren mins rätt, står Kemi träsk inom Lappmarks Rå på Kartan, som är bifogad Schefferi beskrifning. Då emellertid Kemi träsk bönder voro, enligt, Sjögr. pag. 19, upptagne i Kemi jordebok, så måste man antaga, att Kemi träsk varit hälften Lappmark och hälften Land ifrån medium af 1600-talet till medium af 1700-talet.

På Torneå Elf gick Lappmarks-gränsen på 1600- samt i början af 1700-talet, nedan för Pello, ungefärligen 12 mil från Bottenhafvet. Insändaren har hört bestämdt af gamla personer, att Pello denna tiden har hört till Lappmarken. Deraf det öknamn *Lapparne i Pello* (Pellon Lappalaiset), hvilket de på länge icke kunde afskudda sig. Pello-Bor hade, i anledning af sina Lappmarks-privilegier, låtit syna under sig fiskvatten högt opp i Enontekis, hvilket först på 1800-talet blef dem fränkändt. Pello är i synnerhet namnkunnigt för de gradmätningar och astronomiska observationer, som der tid efter annan blifvit anställda. <(Forts. e.a.g.) (Forts, från N:o 146.)>

Insändaren har sig icke säkert bekant, hvarest Lappmarks-gränsen den tiden gick på Kalix Elf, men, att sluta af dess öfriga förhållanden, läser dess afstånd från hafvet icke hafva öfverstigit 12 mil. På Luleå Elf gick gränsen nedanför Haradsby ungefärligen 8 mil från hafvet. På Piteå Elf är det nästan omöjligt att bestämma Lappmarks-gränsen, emedan denna Elfs område är det stenrikaste i hela Lappmarken. Derföre har populationen efter denna Elf icke stigit uppåt i samma förhållande, som på andra Elfvar. På Hermelinska Kartan, som utkom 1796, saknas Elfsby Kapell helt och hållit. Detta ligger ungefärligen 8 mil från hafvet, och der ofvanföre lära icke många åboer finnas på hela den Elfven. Annars läser ingen veta, hvar Lappmarks Rån går på den Elfven. Om man vill sluta af kyrkan i Gråträsk, hvilken på 1680-talet ännu var i godt stånd, och hörde med hela sitt Socken-område till Lappmarken, så läser Lappmarks-gränsen den tiden hafva gått ett par mil nedanför Gråträsk. På Skellefteå Elf är det likaledes

svårt att bestämma, hvar vid lag Lappmarks-gränsen den tiden kunde gå. På Umeå Elf tyckes Lappmarks-gränsen

hafva undergått minsta rubbning. Insändaren har sig icke bekant, om den någonsin blifvit omflyttad på den trakten, men, att sluta af de växt-ställen, som Linné citerar för Umeå Lappmark, tyckes gränsen äfven här hafva varit längre ner, än den nu är. Uti Ångermanlands eller Åsele Lappmark vet man bestämdt att Lappmarks-gränsen på 1600-talet sträckte sig ända till ett par mil ofvanför Anundsjö-kyrka, ifall det annars gafs någon gräns på denna kanten. Efter en Kongl. Resolution af 1686 hörde Åsele under Anundsjö såsom Annex (Högstr. pag. 225) hvilket förhållande varade till slutet af Carl den XI:s Regering (Læst. Journal <=Journal> 1, pag. 234). Men i politiskt hänseende måste någon gräns hafva existerat, emedan det redan 1680 var en bestämd skilnad mellan Lappskatt och Landstunga (Sjögr. pag. 281, not.26) Man finner dessutom, af den tidens officiella handlingar, att Domare, Uppbördsmän samt Länsmän, ansågo (som det synes med rätta) Lappmarksgränsen gå fram, hvarest Lappskatten vidtog, utan afseende på Landtmätares eller andras lösa och imaginära gränsbestämningar (Sjögr. pag. 289 följ.). Enligt hvad Insändaren hört på stället samt i byarne ofvanför Anundsjö, skall Lappmarks-gränsen den tiden hafva gått, som ofvan nämdes, ett par mil ofvanföre Anundsjö kyrka. Den tredje epoken för Lappmarks-gränsens omflyttning tyckes infalla omkring år 1753, ehuru den åtminstone på sina ställen undergått någon förändring emellan 1680 och 1753. Linné, som reste i Lappmarken 1732, berättar sig hafva gjort en tur till Torneå Lappmark efter återkomsten från Luleå Lappmark. Men man vet, att Linné på vägen till Torneå Lappmark icke hann längre än till Kengis och deromkring liggande trakter (Wahlenb. Lappm. pag. XXII), hvarföre välbemälte författare menar, att Linné aldrig sett Torneå Lappmark; men, enligt de underrättelser insändaren inhemtat af gamla personer på Torneå Elf, gick verkligen Lappmarks-gränsen den tiden straxt nedanför Lappea, den sista forss på Köngämä Elf, och således hörde Kengis Bruk tillika med hela Pajala, Törände m.m. under Lappmarken. Detta bestyrkes så väl af gamla personers berättelser, som

ock af den omständigheten, att det uttryckligen nämnes i Hermel. Miner. Histor. öfver Lappmarken, pag. 18, att Junosuando Grufvor alltid tillförene ansetts höra under Lappmarken, men vid Rågångens utstakande år 1753, hade de kommit inom Öfver-Torneå Sockens gräns. Törändabor hafva berättat för insändaren, att deras förfäder vid ifrågavarande gränsegång anmodat Landtmätaren, att gå in deras by tillika med tillydande ägor under Lands-Rå, på det de måtte slippa höra den skymfande tillvitelse, hvarmed de alltid hälsades af nederbyggare under namn af Lappar. Landtmätaren gick således upp gränsen ett par mil ofvanför Törändä, och Törändäboerne köpte sig, som det synes, för alltid fria från Lappnamnet, men de nuvarande Törändabor tillägga likväl, att de fått dyrt betala sina fäders fåfänga. Deraf finner man anledningen, hvarföre Junosuando grufvor ifrån den tiden kommo under landsrå. Det är således tydligt, att Lappmarksgränsen, som på 1680: talet gick nedanför Pello, under tiden blifvit uppflyttad till Lappea, hvarest den var 1732, samt sedermera år 1753. Möjligt är, att denna gränsmflyttning skett i sammanhang med gränsregleringen mellan Torneå samt Kemi socknar, hvilken skulle närmare bestämma gränsen mellan Öster- och Westerbottens Län, och skedde på Kongl. befallning 1686. (Sjögr. pag. 284 not 28.)

Gräns-regleringen 1753 synes hafva utsträckt sig vidare, förmodligen i anledning af och i sammanhang med den förut skedda gränsregleringen mot Norrige, hvarå följde 1752 års gränstraktat. Högström, i noten pag. 5, anmärker, att gränsen i Råneå icke var mer än 6 mil från hafvet; nu är den åtminstone $7\frac{1}{2}$ mil. Då den på Kalix Elf flyttades ofvan Törändä, så läser väl flyttningen hafva gått i samma progression på andra ställen. På Luleå elf kom den ända till Storbacken. Likaledes på Piteå elf; Gråträsk kom nu inom landsrå. På Skellefteå elf blef gränsen sannolikt vid samma tid reglerad som den nu är; om den i Umeå Lappm. någonsin varit flyttad, så har det visserligen skett vid denna tiden. Troligt är det, att Lappm. gränsen i Åsele i sammanhang med det öfriga så konstituerades, som den nu befinnes vara, så framt icke någon gränsmflyttning skedde då Åsele afsöndrades från Anundsjö. Man finner ännu på Törnstens Karta öfver

Ångermanland, åtskilliga Lappland markerade, och sjelfva Anundsjö lärer i forntiden hafva fått sitt namn af någon viss Lappman, Anund. Sista handläggningen vid Lappmarkens gränser har gått för sig 1795, då gränsen mellan Kemi Lappmark och nedra landet blef konstituerad, såsom den nu befinnes vara. Men denna sista gränsreglering lärer endast hafva rört Kemi Lappmark, och vara nästan den enda Lappmarksgränsreglering, som skett ordentligt på Kongl. Maj:ts befallning i närvaro af Länens (Uleåborgs och Westerbottens) Befallningshafvande, med biträde af begge Länens ordinarie Landtmätare och Kronobetjening, jemte fullmäktige ifrån angränsande socknar och Lappmarker i orten. (Sjögr. pag. 23.)

Insändaren vill väl icke förmoda, att anledningarne till Lappmarksgränsens omflyttning på alla ställen varit lika löjliga, likgiltiga och egennyttiga. som förhållandet varit vid Törände, Kemi träsk och Gråträsk; men att man vid bestämmandet af denna gräns uraktlåtit all rättvisa i afseende på landets fysiska beskaffenhet, odlingsbarhet, samt öfriga naturliga förmåner, det kan hvar och en finna af nuvarande Lappmarksgräns, hvilken i Torneå Lappmark, t. ex. på Muonio elf, är öfver 30 mil ifrån hafvet, medan den i Lycksele, som ligger 3 grader sydligare, icke är mer än per medium 8 mil från hafvet. Ins. hoppas rättnu komma till resultatet af hela denna undersökning, som är att visa *huruledes den nuvarande Lappmarks gränsen blifvit en anledning till den största orättvisa uti beskattnings väg.*

3) *Fysiologisk och statistisk undersökning med afseende på Lappmarks gränsens politiska betydelse.*

Vid betraktande af Westerbottens successiva population, längs efter hufvudflodernas områden, var det visserligen både naturligt och för staten nyttigt, att de åboer, hvilka redan besutto gamla hemman och dessutom ägde flera naturliga förmåner, som saknas längre ned vid hafvet, blefvo genom Lappmarksgränsens omflyttning belagde med en efter omständigheterna lämpad beskattning. Men att man vid denna gränsreglering på de flesta ställen förfarit ensidigt, utan all fysiologisk eller statistisk kunskap om landets rätta beskaffenhet, samt utan afseende på

medborgares rättmätiga fordringar, det hoppas Ins. kunna bevisa genom följande iakttagelser. <(Forts. e.a.g.) (Forts, från N:o 147.)>

När man ser på Kartan öfver Norrland och Lappmarken, finner man en anseelig mängd af stora vattensamlingar vara bildade mellan fjellryggen och Bottniska viken, på ett afpassadt afstånd från dem båda. Vid närmare undersökning finner man anledningen till dessa sjöars uppkomst, uti en med fjellryggen parallelt gående bergs- eller tallheds-sträckning, på hvilken Ins. (uti en afhandling om uppodlingars möjlighet i Lappm. Stockh. 1824 pag. 5, 6.) velat fästa Geografernas uppmärksamhet. Denna tallheds-sträckning, hvilken af Ins. t. ex. blifvit kallad Sjögränsen, har sedermera blifvit af Växt-geograferne erkänd såsom verklig. Den har på de lägsta ställen en upphöjning af 600 till 900 fot öfver hafvet, och sträcker sig genom hela Lappmarken ända till Jemtland och Dalarne. Föröfrigt är den på sina ställen 6 à 7 mil bred, bestående af torra tallhedar, beväxta med Rehnmossa. På höjden af denna tallhedssträckning finnas de sista fjellberg mot Bottenhafvet. Jordmånen består af en mager mojord, hvilken, begagnad till åker, fordrar mycken gödsel, men ger äfven vid goda år en klen småvext säd, samt knapp afkastning. Floderna bilda vid passerandet af denna tallhed nästan sammanhängande forssar. Der finnas icke långa Sel, än mindre sjöar. Uti denna trakt finnas sällan anledningar till såkallade röjningsängar, åtminstone icke vid flodbräddarne. Fisket är i dessa trakter dåligt. Myrbildningen, som annars är Lapplands hufvudkarakter, är i denna region medelmåttig, bestående af mossor samt glesa myrslogar. Denna tallheds-sträckning är således den sterilaste och minst bebodda trakt i hela Lappmarken. Der finnas merendels enstaka gårdar på 2 till 3 mils afstånd från hvarandra, oftast fattiga, så att en resande har svårt att komma till rätta på dessa långa håll. Det är säkert ingen resande i Lappmarken, som icke anmärkt, att befolkningen blir tätare när man kommit öfver denna tallhedsregion. Således har man i Torneå Lappmark, Muonioniska, Lainio, Vittangi, Parakka, alla belägne inom sjöregionen, som vidtager ofvan om tallhedsregionen, alla välbebyggda byar, med 8-10 välbehållne bönder.

Men Läsaren bör märka, att, ehuru dessa byar ligga ungefärligen i samma sträckning, och hafva i afseende på klimat, jordmohn, ängslägenheter och fiske, ungefärligen likadana naturliga förmåner, äro de i politiskt afseende helt olika lottade; ty Muonioniska, som är den nordligraste, ligger inom Lands Rå, och är lagd under Lands Tunga, medan Vittangi, som af de nu uppräknade byar har den bästa åkerjorden, åtnjuter Lappmarksprivilegier. Vidare uti Luleå Lappmark; Vaikijaur, Purkijaur, Randijaur, Tjåmotis, Tårahaur, Stenijaur, Maitum m.fl. äro belägna inom sjögränsen och välmående, åtminstone välbehållne. I Piteå Lappmark, Båtsjargn, Koroqucik, Kosken, Bergnäs m.fl., alla liggande inom sjögränsen. Om dessa icke kunna kallas välmående, så äro de åtminstone berglige. Insändaren vet af egen erfarenhet, att i de byar, som nämdes i Torneå Lappmark, finnas penningar utlånta; i de byar som nämdes i Luleå Lappmark finns silfver, både kannor, skedar och bägare, ja, der finnes kaffe och der drickes kaffe hela året om, hvilket vill säga något i en Lappmark; och det samma tror Insändaren vara fallet med de byar som nämdes i Piteå Lappmark; ty, ehuru der icke drickes kaffe hvar dag, så drickes det och supes så mycket öfverflödigare på kyrkoplatsen. Då Insändaren har nämt dessa byar i Norra Lappmarkens sjöregion, så anser han onödigt, att nämna några i den södra.

Låtom oss nu besöka de spridda gårdar, som äro belägne på Tallregionen. På Muonio elf vidtager tallregionen eller sjögränsen strax nedanför Muonioniska. Här har man Muonio fors, som är en mil lång med flere ansenliga fall. Nerom denna fors bildas ett kort Sel; här bor en åbo (Muonio Alda). Från Muonio Alda har man 6 goda mil till. Kihlangi. med en enda åbo på halfva vägen (Parkajoki). Men ifrån Kihlongi längre neråt vidtager en bättre jordbildning, samt tätare befolkning. På Lainio elf vidtager Tallregionen strax nedom Lainio. Här har man från Lainio till Kangos 5 mil med ett uselt nybygge på vägen (Oxajerfve). På Torneå elf vidtager den egentliga Tallreg. nedom Vittangi, hvarest emellan Jonosuondo och Vittangi på 5 mils mellanstånd endast 2 enstaka nybyggen finnas, neml. Kuoxu och Kurkio. På Kalix elf ifrån Parakka till

Tärändö 5 mil. Det är Ins. obekant, om deremellan finns något nybygge. På Råneå elf, Tallreg, från Nattavara till Spiken 5 mil (efter Hermel Charta). Ins. känner icke, om deremellan finnes något nybygge. St. Luleå elf ligger så nerbäddad mellan höga och branta bergväggar allt ifrån Ligga till Neder-Luleå, att inga Nybyggen kunnat uppstå vid elfven. De Nybyggen, som finnas i denna trakt, såsom Ligga, Särkivara, Neder-Luleå, Öfver-Luleå m. fl. äro uti fattiga omständigheter. På Lilla Luleå elf: Tallreg. vidtager vid det märkliga fallet *Njånsmel Saskam* (Har-Språnget); dess största bredd infaller mellan Vartjutis och Neder-Luleå med 3½ mil mellan folk; På Piteå elf finnas inga Nybyggen inom Lappmarken. På Skellefteå elf, der den faller ut ifrån Storawan, lära inga Nybyggen finnas på flere mil. På Umeå elf är det icke så glest mellan folk; men på Ångermanelfven, Nordöstra grenen, vidtager Tallreg, nedanför Hällan. Ifrån Hällan till Köhl 5/4 mil; ifrån Köhl till Solberget 1½ mil, derifrån till Pengsjö 1½ mest enstaka gårdar. Junselevägen har Ins. icke rest; men på andra grenen af Ångermanelfven, vidtager Tallreg. nedanför Tåsjö. Äfven här visar sig Tallreg, med samma jordbildning och samma phenomener. Man har på denna väg 2¼ mil mellan enstaka gårdar. Ins. har med uppräknandet af dessa nybyggen velat visa, huru gles befolkningen är på Tallreg. Ins. har alltid funnit åboerne på denna region i högst knappa omständigheter.

Orsaken till den olika befolkning och välmåga, som märkes på dessa olika regioner, är nedlagd uti sjelfva naturen. Sjöregionen har obestridligt bättre naturliga förmåner, än Tallregionen. Der bildades stora fiskrika sjöar. Der finnas vidsträcktare myrslogar, och i trakter, hvarest sjöarne saknas, har floden bildat långa Sel eller Spakvatten med låga åbräddar, hvarest de herrligaste ängslägenheter uppkommit genom flodvattnets öfversvämningar. Man ser tydligt, huru hvarje afsats af det mot hafvet sluttande landet har bildat ett Sel, hvilket alltid gifvit anledning till en eller flere Nybygges-anläggningar. Sjelfva namnen tillkännagifva de förnämsta Byars och platsers naturliga förmåner. Så har man i södra Lappmarken: Lycksele, Åsele, Stensele, Sorlsele, Gafsele, Råsele, Grahksele, Björksele,

m, fl., och i norra Lappmarken: Kälkesuando, Kuttasensuando, Koresuando, Jonosuando; Killingesuando, m.fl., item Angi, hvilket har betydelse af ett trångt Sel; t.ex. Kihlangi, Wittangi m.fl; Dessa ställens förnämsta rikedom består i Røjnings-ängar, och derpå grundad boskapsskötsel. I Luleå samt Piteå Lappmarker skall man icke finna många Sel. Der har man mest sjöar, träsk och Jaur samt Awor och vikar att grunda sin näring på. Alla dessa namn tillkännagifva, att fiske är dessa sjöbyggares hufvudnäring. Deras ängar bestå mest i myrslogar. Här är den rätta Sjöregionen utbildad. De ställen som lyktas på berg, ware, waara, lid, hed, m.m. äro för närvarande de sämsta lägenheter i Lappmarken. Der äro hvarken fiske eller ängslägenheter förmönlige. Utaf denna skildring kan hvar och en finna, att Sjöregionen äger mångfaldigt bättre naturliga förmåner framför Tallregionen. En rättvis fördelning af skattebördan synes fordra, att de som äga bättre förmåner, borde vara högre beskattade, i samma mån som näringsmedlen tilltaga. Men förhållandet vid Lappmarksgränsen förhåller sig tvertom. Lappmarksgränsen går snedt öfver Tallregionen, hvarigenom Westerbottens öfversta åboer, belagne på Tallregionen, blifvit belagde med Landstunga, under det stora, förmögna och välmående Byar i Sjöregionen åtnjuta Lappmarks-privilegier. Ins. har alltid hört de öfversta åboer beklaga sig öfver stora utgifter; han har alltid funnit dem i ett utarmadt tillstånd, och Gråträsk är nästan det enda exempel på välmåga i denna region. Vore det orättvist, om dessas skattebördas öfver flyttades på förmögne Nybyggare i Lappmarken, som sitta på 100:de års gamla hemman, med fl. 1000:de R:dr i utlånta penningar, med dubbelt förmånligare lägenheter? — Ins. inser icke, hvarföre sådane förmögne nybyggare skola vara befriade från kronoutlagor, medan de förstnämde med de sämsta lägenheter, som hafva sjelfva naturen emot sig, måste vidkännas alla beskattningens rubriker, endast derföre, att de af en händelse kommit inom Landsrå, — Antingen borde Lappmarksgränsen försvinna, eller nedflyttas inom sitt naturliga läge, såsom den var på 1680:

talet; ty, såsom den nu är dragen, har den blifvit en anledning till en stor orättvisa i beskattningsväg.

Det bör icke lemnas obemärkt, att en stor del af Torneå Lappmark, som ligger inom polcirkeln, nemligen hela Pajala-församling ifrån Pello till nuvarande Lappmarks-Rå, blifvit flyttad inom Lands-Rå, medan Umeå Lappmark, i synnerhet Lycksele och Åsele, hvilka ligga 3 grader sydligare, och dubbelt närmare hafvet, samt äga i flere afseenden bättre naturliga förmåner, ännu åtnjuta Lappmarks-privilegier. I jemförelse med Pajala, har Lycksele och Åsele de facto upphört, att vara Lappmark. Pajala är ännu mera beroende af Lappmarken än desse. Under svårare missvext-år skulle större delen af Pajala och Muonioniska icke kunna subsistera utan Lappmarkens tillhjälp. Handeln på Norrige, hvilken befrämjat och uppehållit populationen på Torneå Elfs flod-område, skulle alldeles afstanna utan Lapparnes tillhjälp. Häraf är klart, att Pajala är mera beroende af Lappmarken, än Åsele och Lycksele, hvilkas närmare läge till Stockholm och andra köpstäder gifvit dem den förmånligaste anledning, att rikta sig på Lapphandeln. Om man derföre vill vara rättvis, så hör Pajala-församling med större skäl åtnjuta Lappmarks-privilegier, än Åsele och Lycksele.

En rättvis fördelning af beskattningsbördan har hvarje medborgare rätt att vänta. Hvarföre skall då den ena medborgaren med bevisligen sämre lägenheter vara flerdubbelt högre beskattad än andra med vida bättre naturliga förmåner. Ins. medger visserligen att större delen af Lappmarken ännu icke är mogen till skattnödgning, men det resonement, som finnes infördt i Laest. Journal till försvar för Lycksele och Åseleboernes fortfarande åtnjutande af Lappmarks-privilegier, kan ingalunda rättfärdiga Skattebördans orättvisa fördelning på andra sämre lottade medborgare. Skall Lappmarksgränsen fortfara att äga någon politisk betydelse, så bör den jemkas så, att den ena undersåten icke blir privilegierad på den andras bekostnad. Det lærer ingen kunna visa, att Pajala är mera moget till skattnödgning än Lycksele och Åsele. Likväl har Pajala varit under Landstunga i 80 år, utan att någon förminskning i

nybygges-anläggningar försports. Ins. är således af den tanken, att ingen orättvisa sker, om Lycksele och Asele skattläggas efter samma grunder, som Pajala. Derigenom upphöra de af sig sjelfva att vara Lappmark. För öfrigt anser Insändaren vara enligt med rätt och billighet, att så väl Pajala, som Lycksele och Åsele beläggas med 1/3:del lindrigare skatt, än landsbygden, emedan den har obestriddigt större naturliga förmåner. Lappmarksgränsen, så vidt den skall innebära Lappmarks-privilegier, kan icke gerna hvarken uppflyttas eller nerflyttas utan orättvisa i skattebördans fördelning. Det är i anledning deraf, som Insändaren framställer följande förslag till Westerbottens Samt Lappmarkens naturliga fördelning i fyra regioner. <(Forts. e.a.g.) (Forts, från N:o 148.)>

Förslag till en Politisk fördelning af Lappmarken och Vesterbotten i fyra naturliga regioner.

Ehuru den nuvarande Lappmarksgränsen, såsom förut är visadt, tillkommit på ett olagligt sätt, och derigenom gifvit anledning till orättvisa i beskattningen, skulle Ins. likväl icke vilja tillstyrka dess vidare omflyttning såsom föga ledande till något för befolkningen förmånligare resultat. Det är dessutom omöjligt, att så bestämma denna gräns, att ingen orättvisa vederfares de på ömse sidor om gränsen varande åboer. Likasom klimatet småningom försämras och vegetationen blir fattig i samma mån, som höjden öfver samt afståndet från hafvet tilltager, utan att gränsen emellan den ena och den andra kan skarpt markeras, så aftaga äfven tillgångarne till näringsmedlen, ju längre man kommer mot norden, utan att någon skarp gräns kan utpekas för det enas upphörande, och det andras tilltagande. En jemn och rättvis fördelning af beskattningen, tyckes fordra, att den, som af naturen är vanlottad, och har svårt att förskaffa sig sin nödvändiga näring, blir mindre betungad med utlagor, än den som med större lätthet kan förskaffa sig medlen till sina utgifter. Beskattningen borde således aftaga i samma mån som näringsmedlen.

Det Vesterbottniska slättlandet har, i anseende till klimat, jordmån och läge, onekligen bättre naturliga förmåner än upplandet. Det egentliga Vester-botten består af en 6 till 8 mil bred landsträcka, hvarest jordbildningen är mera jemn, än bergig. Jordmånen består af en lerblandad sandmylla, och fordrar för att blifva bördig mindre gödsel än upplandet. Klimatet är sundt; lider mera af väta och frost, än torka. De flesta floder äro inom denna region farbara med båt, samt äfven flottbara. Vintervägarne i anseende till den tätare befolkningen nästan alltid farbare. Läget i anseende till handeln med köpstäderne är förmånligt. Vegetationen, som är den säkraste måttstock på ett lands fruktbarhet, är i Vesterbotten ansenligt rikare, än längre upp åt landet: de fleste sydländske växter, som finnas i Vesterbotten, hinna icke öfver Tallregionen. Dessa omständigheter, jemte den närmare belägenheten till köpstäderne, äro de förmåner som Vesterbotten äger framför den öfra skogsbygden. Uti denna region bör ingen nedsättning af skatter äga rum. Ins. är öfvertygad, att beskattningen i Vesterbotten ingalunda är för hög i jämförelse mot andra provinsers. En bonde i Vesterbotten har flere naturliga förmåner, som saknas längre söder ut. Om han får 2 goda år, så kan han öfverlefva det 3:dje som missväxtår, utan att utarmas. Man vet att Spanmålspriserne i Vesterbotten alldrig stigit till den höjd, som de varit i sjelfva spannmålsorten Skåne på ett enda missväxtår. Orsaken är dels den, att Vesterbottningen icke lefver endast af bröd, såsom Skåningen, utan af hvar och ett annat ting, som kommer från ladugården, från skogen, från sjön m.m.; dels äro orsakerne till missvext i Vesterbotten sådane, att årsvexten icke kan totaliter misslyckas. När sommaren är regnig och kall, samt tidiga nattfroster infalla, så blir det visserligen rätt ofta missvext på Spanmål, men icke på hövext, hvilken ännu är huvudsakliga grunden till Vesterbottnings näring. Catos gyldene regel "pascere et bene pascere", är en af naturen inplantad lag hos Vesterbottningen, hvilken i sjelfva verket utgör grunden till det välstånd, som borde vara rådande öfverallt i Vesterbotten, om icke den omåttliga

lyxen i bygnader, i kläder, i brännvinssupande och kaffedrickande förorsakade mångens ofärd och förderf.

Efter den Vesterbottniska slättbygden vidtager tallheds-sträckningen, hvars fysiska beskaffenhet är ofvanföre beskrifven. Att den har sämre naturliga förmåner än sjelfva Lappmarken kan ingen neka, som med uppmärksamhet rest genom dessa trakter. Kommunikationen är försvårad åt alla kanter. Lappmarksboerne hafva kommunikation sinsemellan. De hafva en föreningspunkt vid kyrkoplatsen. Men de åboer, som äro bosatta på tallheds-regionen, äro liksom på gränsen mellan alla kyrkor. Deras kyrkoväg är lika lång hvart helst de vända sig. Floderna äro på de flesta ställen inom denna region ofarbara; vintervägarne igenyrde. Huru svårt en resande har att komma fram på dessa trakter, bevisar ibland annat den märkvärdiga färd, som omtalas i Laestadii Journal, 1, pag. 240 och följande. Men Förf. har glömt upplysa allmänheten derom, att nämnde Långträskbo, hos hvilken han logerade i 2 nätter och en dag, måste betala närmare 40 R:dr i utlagor*) <fotnot inom hakparentes här> [*Denna summa står väl icke på fogdens debetsedel; men om den benägna läsaren vill undersöka sanningen af uppgiften, behagade han till summan på debetsedeln tillägga: 1:o tionde utgifter in natura; 2:o soldat-underhåll; 3:o väghållning på stora landsvägen; 4:o 8 mils kyrkoväg; 5:o Beväringsskyldighet för hans söner, med mycket annat, som här icke kan så noga specificeras. Allt detta inberäknadt lärer göra något mer än 40 R:dr.], hvilket är en vacker summa nog för en fattig man med många barn och med de sämsta lägenheter. Ins. reste der förbi den 26 Juni 1823. Då begaf sig samma Långträskbo till skogen att taga "löpligt", d.v.s. skafva tallbark af träden till bröd; "Detta måste jag äta" sade mannen med beklämdt hjerta, "och ändå betala mina utlagor." Jag reser vidare, och kommer till Gråträsk. Hvarföre äro Gråträskbönderna förmögna, ehuru de betala lika, ja väl äfven mera än Långträskbon i utlagor? Märk: 1:o Gråträskbon har ärft betydlig förmögenhet efter sin far; 2:o Gråträsk är ett godt fiskvatten; 3:o Gråträsk har icke allenast myrslogar utan äfven röjningsängar på Byska elf; 4:o endast 3½ mil till Arvidsjaur kyrka,

hvarest han har tillfälle att handla med Lapparne hvar kyrkohelg. Se deri ligger knuten till hans välstånd. Men lät <=låt> Arfvidsjaur-Lapparne gå ut; lät <=låt> det blifva flera hemman i Gråträsk, som dela både ängar och fiske; och man skall se att välmågan i Gråträsk blir lagom; och då först skola Gråträskbönderna minnas, att deras förfäder dragit dem under landsrå för en pung med silfverpengar. (Laest. Journal 1 pag. 265)". Jag reser vidare och kommer till Pjesker. Huru mycket skattar Pjeskerbon till kronan? Sv. omkring 40 sk. B:ko i grundränta. Har han annars flera utgifter? Sv. Jo; tionde till Presten, dessutom domarenäst, fogdenäst, (Tingsgästning) klockarens lön, samt sockne inbördes. Huru mycket kan allt detta belöpa sig till? Sv. vid pass 8, 10 eller på sin höjd 15 R:dr. Har Pjeskern så dåligt hemman, då hans utgifter icke belöpa sig till stort mer, än ¼:del mot Långträskbons? nej; hans hemmans lägenheter äro säkerligen bättre, men han är under Lapps-katt; han har Lappmarksprivilegier. Är en sådan fördelning af skattebördan rättvis, så är ock mycket annat, som sker i verlden, rättvist. Men hvarför har Långträskbon satt sig ner i Långträsk, fastän han visste, att han skulle komma under landstunga? Det må han sjelf veta, han eller hans förfäder, som först satte sig ner der; men att han nu, med sin fattigdom och sina utlagor, är en tilflykt för alla som fara der förbi, det följer af sakens natur. Ifrån Byske till Gråträsk är åtminstone 5 mil, ehuru det vanligen räknas för 6, men 5 mil uti sådan mark och i sådant före, som omtalas I.c.! Hvem skulle våga på att resa ett sådant håll, om Icke Långträsk vore i vägen, som i nödfall kan låna hus öfver natten? Alla, som resa den vägen, äro glade, att få taga in i Långträsk, och fastän Långträsk-bon äter sitt barkbröd så är det icke mången bland de 100:de-tals resande som tänker derpå, att Långträsk-bon bevisar dem den största välgerning, just derigenom, att han bor i Långträsk, och att det annars vore nästan omöjligt att komma fram den vägen. Han är således den viktigaste gästgivare på hela vägen, med ett ord den viktigaste person för kommunikationen mellan Lappmarken och Landet. En sådan man borde, efter Insändarens tanka, icke allenast vara fri från alla utskylder, utan

äfven uppmuntras med understöd, för det han bor på den magra heden, och derigenom underhåller kommunikationen. Man talar om landsvägar till Lappmarken, på hvilka ingen reser; men om vintervägarnes underhållande, på hvilka hvar och en är tvungen att resa, har man icke hört några förslag. Man har talat om landsväg från Öfver-Torneå till Alten i Finnmarken, hvarest på 30 mil icke finnes en enda häst att skjutsa med (om Insändaren icke bedrager sig, var förslaget till denna landsväg å bane vid sista Riksdag). Landsvägen till Lycksele har kostat Staten 6000 Riksdaler; det är likväl osäkert, om fler än 10 resande begagna den vägen årligen. En landsväg från Öfver-Torneå till Alten skulle icke bli färdig under 100,000 R:dr (säger Etthundrade Tusende Riksdaler). Och när allt kommer omkring, vore det likväl ingen, som kunde resa den vägen med häst! Vore det icke rimligare, att tänka på förslag till skattefrihet och understöd för de enstaka Åboer, som satt sig ned i ödemarken, på den sterila tallhedsregionen, hvilka personer äro alldeles outhärlige för kommunikationen mellan Lappmarken och Landet. Hvem inser icke, huru nyttigt, det vore för denna kommunikation, om t.ex. i Långträsk finnes 5, 6 hästar att tillgå, hvilka i nödfall kunde plöja opp väg för en resande, hvilken nödvändigt måste fram. Insändaren har tagit Långträsk till exempel, emedan det på sätt och vis blifvit namnkunnigt genom den märkvärdiga, ehuru mindre väl beräknade färden; men förhållandet är detsamma i alla Lappmarker (undantagandes kanske Lycksele). Det hände för ett par år sedan, att Direktör Ekström från Turtula i Öfver-Torneå Socken blef förordnad, att begifva sig till Ost-Finnmarken, för någon gräns-reglering mellan Norrige och Finnland. Mötet var, som ofta plägar hända, beramadt i otjenlig tid. Det var i December månad. Men i Kronans ärender stadd, måste resan anträdas. Den gick för sig fast med mycken svårighet till Kihlangi (se Hermel. Karta), men här ville det blifva slut. Man har ifrån Kihlangi till Muonioniska 7 mil, med 2 enstaka Åboer på vägen (Parkajoki och Muonionalla). Med hästar var det omöjligt att slippa fram, heldst Elfven, som består mest af forssar ännu icke var säker. Lyckligtvis funnos der några Skogs-Lappar i grannskapet. Af dem betingades nu elfva Rehmar,

med hvilka vägen, fastän med den största ansträngning, öppnades. Insändaren, tillika med 3 andra rehnkörare, reste vid samma tid från Muonioniska till Kolare genom en skogsväg, som var öppen, emedan åtskillige Skogs-Lappar hade sina byar efter den vägen. Man ser af denna omständighet, huru nyttigt det vore för kommunikationen, att hafva folk, boende vid de allmänna farvägarne, så att en resande åtminstone vore säker, att hinna fram till folk, innan natten inbryter. Det har ofta händt, att marknads-folket från Muonio-Elfs område, legat flere dagar i Parkajoki för oföre. Ståndspersoner, Bönder, Lappar, alla hafva der sökt och fått herberge, så vidt rummet tillåtit. Den ena vill hafva hö åt sin häst, den andre vill hafva rehnmosse, den tredje vill koka, den fjerde vill värma sig. Huru skall en fattig man, som bor midt i farvägen, och är ensam med många barn, kunna hjälpa alla, utan att egentligen få något för besväret. Det vore icke obilligt, att Lappmarken, som mest behöfver en sådan mans biträde, påtog sig dess utskylder, och andre resande erlade en lämplig tribut till Parkajoki endast för rättigheten, att få låna hus, och samma förhållande borde äga rum i Långträsk, samt flere andra ställen på den ofta nämde tall-regionen, hvarest alla, som ligga i farvägen, borde vara skattfrie, samt till och med uppmuntras med understöd, emot förbindelse, att i svårt före hjälpa till att plöja väg för resande emot betalning, En sådan åtgärd skulle bidraga mera till Lappmarkens befolkning, än alla landsvägar. <(Slut e.a.g.) (Slut från N:o 149.)>

Näst tallheds-regionen vidtager sjö-gränsen och sjö-regionen, som är bebodd, som ofvanföre nämⁿdes. Dess naturliga förmåner äro äfven beskrifne. Som denna region äger flera förmåner framför tallheds-regionen, så bör den beskattas högre, än den sistnämnde. Sist kommer fjäll-regionen, som vanligen af Vext-geografer kallas: regio subsylvatica. Denna region har vanligen de bästa ängslägenheter, men åkerbruket deremot lönar icke mödan.

Uti dessa fyra regioner borde följande skattläggnings-grunder följas: När en bonde i Vesterbotten skattar = 1, så borde en bonde i Lycksele, Åsele samt Pajala (nedre delen) skatta = 2/3:delar; en nybyggare vid sjö-

regionen = 1/3:del; i tallheds-regionen = 1/4:del, samt i fjäll-regionen = 1/6:del, när allt annat är lika.

Insändaren inser väl, att största svårigheten vid en sådan beskattningsgrund, är att veta, hvar de särskilta regionerne vidtaga; men han inser lika litet hvarföre det orättvisa förfarandet i beskattningen skall fortfara, och hvarföre icke ett närmande till rättvisa i densamma må få äga rum i Lappmarken lika väl, som annorstädes i riket. Upphävandet af framfarne Regeringars löften åt nybyggare i Lappmarken och deras efterkommande, att vara fria Från all landstunga, torde tilläfsventyrs anses såsom en politisk orättvisa; men då skulle äfven upphävandet af andra föråldrade stadganden vara orättvis. Lappmarks-privilegierna voro grundade på tids- och lokal-förhållanden, hvilka för det mesta upphört, att vara gällande. En del af Lappmarken har de facto upphört, att vara Lappmark. Man behöfver dessutom icke upphäffa Lappmarks-privilegierna; man kan ännu låta dem vara gällande för den delen af Lappmarken, som verkligen är Lappmark. Man behöfver endast undersöka, på hvilka politiska och naturliga grunder Lappmarks-gränsen tillkommit. Man torde vid en sådan undersökning finna, att den på de flesta ställen tillkommit på ett sätt, som icke berättigar den till häfdvunnen stabilitet. Har man utan kränkning af nybyggarnas privilegier kunnat draga hela Pajala-församling under Landsrå, så kan man hafva större anledning, att göra detsamma med Åsele och Lycksele; men den orätt, som tyngst drabbar tall-regionens Åboer, blir derigenom icke häfven. Det är af denna anledning, som Insändaren anser den ofvan föreslagna fördelningen i regioner, vara den naturligaste, och närmast rättvisan.

Det bör icke vara någon omöjlighet, att, med anledning af klimatets och jordmånens beskaffenhet, något så när bestämma de särskilta regionernas gränсор.

När man reser t. ex. efter Torneå Elf, så finner man den vara temmeligen tät befolkad, ända till Pello, men der ofvanföre blir befolkningen glesare ända till Kengis. Här ser man då tydligt, att den Vesterbottniska regionen

är rådande till Pello. Jordbildningen är sådan, att Elfven bildar långa Sel, som gifvit anledning till goda ängslägenheter, hvarförutan åkerbruket i Norden icke kan bära sig. Men ofvan Pello blir landskaps-belägenheten mera bergig. Elfven är hopträngd, och bildar en smal strömfåra utan märkliga sel. Allt liknar sig redan till Lappmark och de enstaka gårdar, som finnas mellan Pello och Kengis, vittna om naturens njugghet, man har således vid Pello en tydlig gräns mellan Vesterbotten och det öfra skoglandet. Der har naturen ifrån början utstakat gränsen mellan Lappmarken och Landet, och om man i jmförelse med södra Lappmarken vill vara rättvis mot folket och landet ofvanför Pello, så bör Lappmarks-gränsen nedflyttas till sitt gamla läge. Men nu bildar Köngainen (Kengis Fors) åter ett stort sel, som gifvit anledning till Pajala stora by med sina förmögna bönder, vidare Johan Pietis Antis m. fl.; samt på Muonio Elf, Jokejalka, Kolare, Hunkis <= Huukis> m. fl.; vill man vara rättvis mot landet, så böra icke dessa välmående, samt till en del verkligen förmögne bönder, onödigtvis undandragas från deltagande i den allmänna skattebördan. Dock är belägenheten redan i Pajala sådan, att alla nödvändiga behof stiga i pris, medan landets egna produkter falla, i anseende till den långa transporten. Om man får en half tunna salt på Haparanda för 6 R:dr R:gs, så kostar den 7 R:dr på Kengis. Betalar man 5 R:dr för ett Ltb. smör på Haparanda, så betalas icke mer än 4 högst 4½ R:dr på Kengis och så i det öfriga. Hvad är det icke för skillnad i omkostnader, att resa till Haparanda från Pajala, och öfver Torneå? Blott dessa omständigheter borde vara tillräckliga skäl till nedsättning i skatter för Pajala, om också naturliga förmånerne, i afseende på klimat och jordmån, voro lika. En tredjedels nedsättning i skatter tyckes således för dessa orter icke vara obillig.

Naturbelägenheten omkring Pajala fortfar, dock i mer och mindre mån försämrad, till Kihlangi på Muonio Elf, till Suando på Torneå, samt till Kangos på Lainio Elf. Der vidtager den torra tallheds-regionen. Här har man åter en naturlig gräns för denna region. Men vid eller straxt nedanför Muonioniska, Lainio och Vittangi, vidtager sjö-regionen. Här har naturen

bildat en naturlig gräns emellan tallheds-regionen och sjö-regionen. Man behöfver icke vara mycket uppmärksam, för att finna, det landet antager ett annat utseende, så snart man hunnit dessa byar. Här mötes fjäll-vegetationen af de sista sydligare vexter. Här har naturen bildat en afsättning på den stora Skandinaviska landryggen. Ofvanför Muoniofors har uppkommit ett stort och vidlyftigt sel, med flera grenar. Detta gaf anledning till de vidlyftiga ängslägenheter, som utmärka Muonioniska byar med sina 30 bönder. Förhållandet är nästan detsamma i Lainio och Vittangi, fast i mindre skala. Det vore orättvist emot tall-regionens åboer och andra skattdragande, om dessa byar med så förmånliga ängslägenheter och icke alldeles dåligt åkerbruk, skulle vara under Lappskatt, medan andra med sämre lägenheter måste bära landstunga. Muonioniska har, tvertemot allt naturligt förhållande, blifvit belagt med landstunga, ehuru Lainio samt Vittangi, hvilka äro i samma naturliga belägenhet, varit i åtnjutande af Lappmarksprivilegier. Muonioniska ligger väl nu till det mesta på Ryska sidan, (men det var under Sverige när det lades under landsrå); som belägenheten likväl icke är särdeles gynnande för åkerbruk vid dessa byar, samt afståndet från de båda hafven ännu större än vid Pajala, så synes 2/3-delars nedsättning af den vanliga skattebördan vara både rättvis och behöflig för denna region.

Men sjö-regionen är i Torneå Lappmark icke särdeles bred. Redan vid Palojaensaur [Palojoensuu] 6 mil of van Muonioniska upphör granen att vexa, likaledes 4 mil ofvan Lainio, och ehuru väl detta trädslag följer Torneå elf ända till Juckasjärfvi, tyckes likväl fjällnaturen äfven der vara rådande. Fjellregionens gräns bör således dragas genom Songa muotka (nuvarande Lappmarksgräns) på Muonio, 3 mil ofvan Lainio, samt 3 dito ofvan för Vittangi på Torneå elf, och det som der ofvanföre är, det bör vara den egentliga Lappmarken. Den sjettedel af skattebördan, som ofvanföre nämndes, borde också icke tillämpas på andra inom denna region, än sådana nybyggare, som hafva särdeles goda ängslägenheter, och stå i förmånlig kombination med Lappen. Insändaren skulle visserligen med samma noggrannhet kunna nagelfara de öfriga hufvudfloderna i

andra Lappmarker, men vill, för att icke allt för mycket trötta läsaren med sin lokalkännedom, endast nämna de orter, genom hvilka de särskilda regionernas gränser borde gå.

Den fornda Lappmarksgränsen utgör med få undantag en naturlig gräns emellan Westerbotten och den öfra skogsbygden, och går nära följande på Hermelins samt Törnstens Kartor utmärkta ställen, neml. på Torneå elf omkring Pello; på Calix elf: Ärtjerf; på Råneå elf: Marsjerf, Hemträsk; på Luleå elf: Harads; på Piteå elf: 5 eller 6 mil från Piteå Stad, en mil ofvan Byske (på Piteå elf finnas inga byar utsatta på Hermelinska Kartan); på Skellefteå elf, vid pass 6 mil från hafvet; på Umeå elf: Tegsnäs. I Ångermanland efter Törnstens Karta: Stora Orm-sjön, Råjarvattnet, Ottersjön, Dogersjö, Bodom.

Tallregionens nedra gräns: på Torneå elf: Kihlangi, Suando; på Calix elf en par mil ofvanför Tärände. I Råneå: Spiken; på Luleå elf: Edefors eller Laxholm; i Piteå socken: en mil ofvan Byske; på Skellefteå elf: Manjur; på Umeå elf ofvan Tegsnäs, der nuvarande Lappmarksgräns går; i Ångermanland, som ofvan nämndes.

Tallregionens öfra gränser eller sjögränsen: Muonioniska, Lainio, Vittangi, Porakka, Nattavare, Vaikijaur, Storafva-viken, Sorlsele, Stensele, Råsele (eller litet ofvanföre) nedra ändan af Tåsjön och Flåsjön i Ångermanland o.s.v. genom Jemtland, nedom Storsjön m.m. Men Jemtland har genom sitt sydliga läge en lands-natur, och står trakten kring Storsjön nästan framför Westerbotten i fruktbarhet. Fjell-regionens nedra gränser: Songamuotka, Swappavaara, Gelleware, Tjåmoti, Skärfa, Arjeplogs kyrkoplats, Allesnuoli, vestra ändan af Stor-uman o.s.v. Man ser af denna gränsteckning, att regionerne äro på en del ställen smala, på andra ställen vidgade, samt åter på andra ställen sammanflytande. Tallregionen är i hela norra Lappmarken väl markerad; i den mellersta, t.ex. på stora Luleå elf, mycket bred, hela Piteå elfs flodområde, ifrån Elfby kapell till vestra ändan af Keggelvas, utgör nästan en sammanhängande tallhedssträckning. Arfvidsjaurs socken ligger nästan hel och hållen på tallheds-

regionen, hvilken dock här, äfvensom i Lycksele, några få ställen undantagne, blir allt mer bebodd i anseende till vissa ängslägenheter, som der finnas. Man ser samma tallheds-region mellan Ångermanland och Åsele Lappmark; och så tydlig dess nedra gräns är, så otydlig är den öfra. Man ser ock häraf, att det i vissa fall är svårt, att medelst gränсор bestämma landets odlingsförmåga; emellertid anser Insändaren den nu föreslagna indelningen närmare svarande mot de olika regionernas förmåga att frambringa näringsmedel, hvarefter utgifterna böra lämpas. När man undantager Lycksele, Åsele samt Pajala, hvilka ovilkorligen böra komma i jemförelse med hvarandra, så är den återstående Lappmarken nästan allestädes sig lik uti liknämninga regioner. Emellertid anser Insändaren onödigt att för dylika gränsbestämmelser låta anställa vidlyftiga och kostsamma undersökningar. Det vore bäst, att låta den nuvarande Lappmarksgränsen gälla för hvad den kan, men föröfrigt, genom ordentliga Berednings-kommittéer, låta undersöka alla hemmans värden, i enlighet med nu gällande Bevillnings-stadga. Man skulle då snart finna, huru hemmansvärden till och aftaga uti de olika regionerne. Ett godt hemman i Lycksele kostar redan 2000 R:dr, likaså i Pajala; men i Arjeplog fins väl icke ett enda hemman, som någon vill betala mer än 500 R:dr för, i Jockmock kan det bästa hemman kosta cirka 800; i Juckasjervi 7 à 800, i Karesuando 2 till 300, häruti åbyggnaderna oberäknade. Ett sådant värde på hemman torde bäst utvisa huru mycken skattläggning de tåla; och då behöfs det ingen Lappmarksgräns. Insändaren är dessutom öfvertygad, att en lindrig, men rättvis skattläggning icke skall förorsaka någon brist på nybygges-sökande eller brist i kronans intrader, utan tvertom.